

Per Øverland: Historieglimt 236

-

Matthias Conrad Peterson på Eli Plass gård

Matthias Conrad Peterson var eier av Eli plass gård, gårdsnummer 9, bruksnummer 31, på Lademoen. Det var opprinnelig en husmannsplass under Rønningen, den gamle Skyås gård fra middelalderen. Den ble kalt Eliplassen. Eli kan være et kvinnenavn, men det kan like gjerne være gårdsnavnet Eli enten fra Børsa eller et annet sted. Allerede på 1700-tallet var det tingstue her. Hans Nielsen Hauge stod for retten her i 1799. Plassen ble fradelt og særskilt skyldsatt i 1812. Den ble solgt til bankdirektør Matthias Conrad Peterson som hadde den til han døde 14. februar 1833. Peterson oppførte hovedbygningen i 1810. Den var et to etasjers tømmerhus med høyt valmtak. Eiendommen tilhørte J. Hemmingsen fra 1833 til 1841 da den ble solgt til Lade skolekommune. Strinda herredsstyre hadde sine møter her siden kommunen ble opprettet i 1837. Strinden sparebank holdt hus her fra 1842 til 1847. Fra 1841 er det skolevirksomheten på gården som er det mest interessante. Samme år anla den nye kommunen en gravplass på knapt fem mål ved Innherredsveien på et jorde under Eli plass. I 1866 var gården på 18 mål. Da var kirkegårdens areal innberegnet.

Matthias Conrad Peterson var en farverik herre og fortjener oppmerksomhet. Han var kjøpmann, bankmann og ikke minst journalist og bladmann. Han ble født 21. september 1761 i byen Slesvig (Schleswig) i Slesvig-Holstein og sønn av skomaker Jørgen Peterson som døde tidlig. Gutten vokste derfor opp i små kår. En tid arbeidet han ved amtskontoret (fylkeskontoret) i Slesvig. En rekke personer fra Slesvig-Holstein kom til Trondhjem og slo seg opp på handel. I 1782 kom han til Trondhjem 21 år gammel og fikk jobb i butikk. Først var han hos kjøpmann Falck fra Jämtland, senere i det store handelshuset til justisråd Alexander Hammond Friedlieb. Der ble han etter hvert sekretær og bokholder. Deretter var han i firmaet hos Friedliebs to stesønner, brødrene Lysholm. Senere fikk han en tilsvarende stilling hos grosserer H. Meincke. I

denne stillingen kom han i berøring med byens avis. Han ble ansatt i Realskolens tjeneste som bestyrer for adressekontoret. Avisen var fra starten et rent annonseorgan. Der ble adressene til byens kjøpmenn trykt og bekjentgjøring av hva de hadde til salgs.inntektene gikk til Realskolens drift. Da avisens første nummer kom 3. juli 1767, var tittelen: «*Kongelig allene privilegerede Tronhiems Adresse=Contoires Efterretning*».

Matthias Conrad Peterson gjorde kanskje sin aller viktigste innsats som bladmann. I Wilhelm K. Størens bok *Adresseavisen to hundre år*, Trondheim 1967 får han en bred omtale. Se sidene 35-50. Han var redaktør av Adresseavisen 1795 til 1800. Det var han som gjorde avisen til et moderne presseorgan. Han var vel den eneste radikale redaktør avisen har hatt. Han var ivrig frihetsvenn og ble inspirert av den franske revolusjon i 1789. Han var ganske radikal og støttet norsk selvstendighet. I hans tid het avisen *Thronhjemske Tidender*. Hans første nummer kom den 2. oktober 1795. Avisen ble på sett og vis et kamporgan. Som bilag kom *Trondhjem Budstik* som hadde mye spennende stoff. Redaktøren hadde mange kampsaker. Han foreslår at byen skal opprette en låneanstalt slik at byens borgere ikke skulle bli utsatt for pantelånernes ågerrenter. Han ville ha bort dødsstraffen. I 1796 i forbindelse med henrettelsen av morderen Marit Sivertsdatter skriver han: «*Forinden jeg forlader denne ubehagelige Materie, kan jeg ej anderledes end beklage, at Fruentimmer endog af dem, der forlange at blive kaldet skikkelige Folk, have været Tilskuerinder til den fæle Tildragelse.*» Om forbrytere skriver han at straffen ikke skal være samfunnets hevn, men et forsøk på å forbedre ham. Brannvesenet vil han forbedre ved at man fikk sprøyter som selv trakk vannet opp av brønnene og ikke at de skulle fylles med vann fra bøtter slik det var i 1796. Han angriper dåp i uoppvarmede kirker vinters tid og vil at spedbarna skal døpes hjemme for ikke å fryse seg sykdom på. Hans største sak var Norges frihet og selvstendighet. Han var en frittalende patriot. Selvsagt var det mange abonnenter som mislikte hans begeistring for den franske revolusjon. Han var likevel ikke ukritisk til den og angrep blant annet pressesensuren i Frankrike, men han var en talsmann for frihet, likhet og brorskap mellom alle borgere. At hans liberalitet hadde sine grenser ser vi av omtalen av Hans Nielsen Hauge: «*Den beryktede Hans Nielsen Hauge, ypperste Præst og Høvedsmand for den hellige Bande, som flakker omkring ... Saadanne Mennesker kunde blive skadelige for den offentlige sikkerhet ... Imidlertid ere disse, paa Sjelen vanføre*

Mennesker, Oplysningens farligste Fiender». Han gikk av som redaktør i 1800, men sluttet ikke med å skrive.

I 1801 ble han kaptein i Borbergardens Artillerikompani som han selv hadde foreslått opprettet. I 1816 ble han medlem av direksjonen for Norges Bank som hadde sitt hovedkvarter i Trondheim. Han var med i direksjonen helt til han døde i 1833. Han løste bevilling som kjøpmann den 26. oktober 1818. Firma Peterson & Geelmuyden drev han sammen med Hans Geelmuyden. Peterson tok initiativet til feiringen av 17. mai i Trondheim og det første borgertoget i 1826. Byen takket ham i 1997 med en bauta i Ilaparken.

Matthias Conrad Peterson bør minnes på Lademoen særlig fordi han skapte stedet og huset som var sentrum i den nye Strinda kommune fra den ble til. I huset samlet kommunens viktigste funksjoner. Der startet kommunens administrasjon og Strindens sparebank sin virksomhet. Ikke minst ble det skolebygning for kommunens faste skole fra 1841 til Lademoen skole stod ferdig i 1906. Samme år ble Eli plass gård revet. Det meste av jorda under gården ble til park. Parken har det offisielle navnet Eli plass så gården er minnet i det offisielle navnet selv om den i daglig tale heter Lademoen park! Et bilde finnes fra 1906 der en ser hvor kort avstand det var mellom den gamle gården og de nye byggene kirke og skole.